RETORICA DISCURSURILOR PREZIDENȚIALE DE INAUGURARE (Studiu comparat)

Vitalina BAHNEANU
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Abstract. *The present study aims at making a comparative analysis of several inaugural speeches: Donal Trump, Barack Obama, Emmanuel Mocron, Claus Iohannis, Igor Dodon, Maia Sandu. The previous studies on the subject under discussion allow us to deduce that the inaugural speeches follow the rule of the three "Ss": "Simplicity"; "Show; "Substance".*
Keywords: *inaugural speech, Macron, Trump, Obama, Iohannis, Sandu, Dodon.*

Comunicarea prezidențială face parte din mozaicul comunicării politice și reprezintă cel mai ritualizat model de discursivitate politică. Jacques Gerstlé definește comunicarea prezidențială ca pe «un ansamblu de eforturi ale președintelui, canalizate în direcția unui control - prin cuvânt, tăcere, acțiune - al definirii situației politice oferite de mijloacele media și de alți actanți politici, sprijnindu-se pe resursele oferite de poziția instituționala».[1] (Gerstlé, 2008 :96)

Camelia Beciu definește *comunicarea prezidențială* ca cea care desemnează ansamblul practicilor și tehnicilor de comunicare prin intermediul cărora instituția prezidențiala și/sau președintele diseminează informația de interes public și național. Ca *lider simbolic*, președintele se adresează națiunii-colectivitate, încarnând valori, caractere și idealuri colective. În calitate de *lider politic*, președintele comunică în numele unui stat. Iar în calitate de *cetățean,* președintele se adreseaza în numele opiniei publice[2]. (Beciu, 2002 :70).

Jacques Seguela, însă, opinează că comunicarea prezidențială trebuie să urmeze regula celor trei "S": *"Simplitate*" – pentru ca cetăţenii să poată înţelege ceea ce politicienii vor să transmită ; "S*pectacol*" – pentru a atrage atenţia şi interesul oamenilor şi a da o formă plăcută ; "*Substanţă*" – mesajele trebuie să aibă o încărcătură de idei despre problemele importante, să nu fie simple vorbe fără conţinut[3]. (Seguela, 1996:5)

Jacques Gerstlé în *Comunicarea politica* scrie, referindu-se la comunicarea prezidențială: „Sufragiul universal, dar mai ales separarea puterilor, a determinat un proces de administrare zilnica a comunicării prezidențiale, pentru că instituțiile media au dobândit o importanță strategică în jocul puterii. Președintele duce o campanie fără oprire, iar în care comunicarea sa se bazează pe popularitate"[4]. (Gerstlé, 2008:92)

O dominantă în comunicarea prezidențială, dar și în discursivitatea politică în ansambul, o constituie *discursurile prezidențiale de inaugurare.* Acestea sunt construite în baza startegiilor și argumentației persuasive utilizate, de fapt, de către întreaga clasă politică pentru a obține admirația electoratului. Studiile anterioare efectuate pe marginea subiectului în cauză ne permit să deducem că discursurile de inaugurare se construiesc după o politică de comunicare, care poate include :

- Retorica valorilor tradiționale
- Retorica argumentativ/persuasivă
- Retorica promisiunii
- Retorica pledoariei /prin repetiție
- Limbaj de lemn
- Metafore
- Apelul la implicit

[1] Gerstlé, Jacques, 2008, p.96
[2] Beciu, Camelia, 2002, p.70
[3] Seguela, Jacques, 1996, p.5
[4] Gerstlé, Jacques, 2008, p.92

Unul dintre primele studii consacrate analizei discursurilor politice a fost efectuat de Edward Steele și W.Charles Redding (1962). Aceștia au analizat câteva discursuri din campaniile electorale și au încercat să extragă valorile esențiale și secundare ale discursului. Această metodă fiind preluată de către succesori. Astfel, o prezență obligatorie în discursul prezidențial de inaugurare o va reprezenta sistemul de valori acceptat de societatea dată. De regulă, formele imaginare ale valorilor împărtășite de o națiune sunt reprezentate prin miturile culturale, care pot deveni și mituri politice.

Ne propunem în studiul ce urmează să efectuăm o analiză comparată a câtorva discursuri de inaugurare: Donal Trump, Barack Obama, Emmanuel Mocron, Claus Iohannis, Igor Dodon, Maia Sandu.

Omul din popor

Unul din miturile politice, aplicate și în campaniile politice naționale ține de „Înțelepciunea omului din popor". Se consideră că atunci când ne alegem liderii, avem încredere mai mare în persoanele modeste, care se identifică cu „omul simplu". În decursul istoriei americane, de exemplu, politicienii au pus un accent pronunțat pe originile lor modeste. Ronald Reagan a făcut caz de originea sa umilă în Dixon, Illionis, iar Bil Clinton a ținut să facă cunoscut faptul că a văzut lumina zilei într-o căsuță simplă din Hope, Arcansas.

Richard Hofstadter (1963) scria despre antiintelectualism și cum funcționează acest aspect al sistemului axiologic: omul simplu din popor are aproape întotdeauna câștig de cauză în fața intelectualului. [1](*Larson*, 2003 : 504)

Constatăm, așadar, prezența mitului omului din popor și în discursul inaugural al președintelui *Barack Obama,* 2009:

„Stau astazi în fața voastră umil și onorat de încrederea pe care mi-ați acordat-o. /Toate ţările, de la cele mai mari capitale, la cele mai mici sate, cum este cel în care s-a născut tatăl meu, să ştie că America este prietenul fiecărei naţiuni", a spus Obama.

Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, de asemenea, aplică tehnica discursivă a „omului din popor" în cadrul evenimentului de inaugurare :

„Vin astăzi în fața dumneavoastră, cu respect, responsabilitate și încredere, pentru a porni împreună pe un drum nou. / Sunt una dintre voi, un om simplu, o fiică a acestei țări, care a intrat în politică supărată de nedreptatea din jur și de corupția care sufocă întreaga țară"[2].

Valoarea provocării și posibilitatea succesului

Mitul „Valoarea provocării" prezintă momentul alegerii unui nou lider ca pe unul capabil să aducă schimbări radicale în societate. Lincoln, de exemplu, spunea despre alegerea sa că va decide dacă națiunea americană putea continua să existe „pe jumătate sclavă și pe jumătate liberă". Franclin Roosevelt afirma că „națiunea are o întâlnire cu destinul." Clinton a declarat că pe parcursul administrației sale se va realiza un nou acord între cetățeni și guvernanți[3]. (*Larson*, 2003 :249)

Mitul posibilității încorporează valorile muncii asidue, sincerității, cinstei, legii și ordini. De regulă, posibilitatea succesului se combină în discursivitate cu mitul despre valoare provocării.

Descoperim valorile provocării și în discursul de inaugurare al Președintelui României *Klaus Iohannis, (*2014):

„România nu poate să rămână ţara aşteptărilor mari şi rezultatelor mici, ţara timpului irosit şi oportunităţilor ratate. Şi nu va rămâne. Vreau ca la sfârşitul mandatului meu oamenii să vadă că în România proiectele se duc la bun sfârşit, că am construit instituţii solide, că am făcut legi şi

[1] *Larson*,Charles, 2003, p.504

[2] https://moldova.europalibera.org/a/maia-sandu-voi-fi-un-pre%C8%99edinte-al-integr%C4%83rii-europene-care-va-scoate-%C8%9Bara-din-izolare-/31017348.html, accesat 11.05.21

[3] *Larson,* 2003, p.249

reguli durabile. Vreau ca la sfârşitul mandatului meu să avem satisfacţia de a fi valorificat fiecare şansă şi de a fi lăsat în urmă o România mai puternică şi mai unită".

Donald Trump, Președintele SUA*, 2016 :* „De astăzi o nouă misiune guvernează ţara noastră. Din acest moment America va fi pe primul loc !"

„Astăzi nu doar transferăm puterea de la o Administraţie la alta sau de la un partid la altul – ci transferăm puterea din Washington ca să o dăm înapoi vouă, Poporul American. Pentru prea mult timp un grup mic din Capitala ţării noastre a cules roadele guvernării, în timp ce cetăţenii au suportat costurile. …Guvernanţii s-au protejat pe ei înşişi, dar nu şi pe cetăţenii ţării noastre. Toate acestea se schimbă începând de aici şi de acum, pentru că acest moment este momentul vostru : vă aparţine".

Barack Obama, Președintele SUA, *2009:* Moment istoric : „În aceasta zi declarăm că vom pune capăt micilor răutăți care au făcut parte din politica noastră. / America este mai mare decat suma ambițiilor noastre. E timpul să ne ridicăm și să incercam sa refacem America".

Vladimir Zelensky, Președintelel Ucrainei : „ Alegerea mea demonstrează că cetățenii au obosit de politicieni îngâmfați. Eu tare vreau ca în cabinetele voastre să nu fie portrete cu mine. Președintele nu e o icoană. Cer demisia procurorului general, demisia ministrului apărării. Faceți asta și puneți-vă medalii. După asta vor veni și alegeri parlamentare anticipate. Eu voi dizolva Rada Supremă".

Emmanuel Macron, Președintele Franței *:* Francezii au ales viitorul, păstrând spiritul de a învinge. Astăzi la 7 mai francezii am îmbrățișat viitorul, Lumea întreagă și Europa au nevoie de o Franță pternică care să ia drumul libertății și solidarității ei au nevoie de o Franță care să știe să-și facă viitorul… Eu voi demonstra că țara noastră deține toate sursele pentru a ocupa locul de frunte între națiuni…"

Retorica pledoariei /prin repetiție

Obama, 2012:

„*Vrem* ca copii noștri să trăiască în America care nu este îngropată în datorii, care nu este slăbită de inegalitate, care nu este amenințată de forța distructivă a încălzirii globale. *Vrem* să transmitem generațiilor următoare o țară sigură, respectată și admirată în toată lumea, o țară apărată de cele mai puternice, dar și cele mai moderne forțe armate din lume.

Descoperim momentul de retorică a pledoariei /prin repetiție și în discursul *M. Sandu :*

„*Vreau* educație de calitate pentru fiecare copil și oportunități pentru fiecare tânăr. *Vreau* ca toți pensionarii să aibă o bătrânețe asigurată, fără să le fie frică de ziua de mâine. Vreau să refacem încrederea cetățenilor în propria țară. *Vreau* ca orice copil, născut într-un sat din Fălești sau Ocnița sau Taraclia să știe că poate deveni orice, prin muncă, bun-simț și susținere din partea societății..".

(Dacă ar fi să abordăm stilul personal, remarcăm că Obama vorbește de la persoana a treia, Sandu - de la persoana întâia.)

Emmanuel Macron: „*Lumea are nevoie* de o Franță puternică, lumea are nevoie de o franță care să știe să intenteze viitorul, *lumea are nevoie de o* Franță care să-î ânvețe egalitatea, disponibilitatea, fraternitatea".

Retorica promisiunii, una dintre cele mai omniprezente în textele discursurilor de inaugurare

Emmanuel Macron: „Voi apăra Franța, interesele sale vitale, imaginea sa, mesajul său. Voi apăra Europa !" (7 mai 2017).

Igor Dodon, Președintele Republicii Moldova, 2016:

Voi munci pentru a oferi poporului Moldovei un prezent și un viitor mai bun. /Voi strădui zi și noapte pentru a readuce poporului Moldovei încrederea în ziua de mâine!"

Maia Sandu : „Voi fi un președinte transparent și deschis. Voi fi un președinte corect, care va spune lucrurilor pe nume... Voi fi un președinte care unește, care respectă toți cetățenii Republicii

Moldova. Voi fi un președinte modest… Voi fi un președinte care prețuiește competența și care va promova și susține oamenii în bază de merite. Voi respinge compromisurile care compromit. Voi fi președintele integrării europene a țării, care va scoate țara din izolare internațională.

Cel mai mult, însă, se memorează de către public, purtând, deseori, o încărcătură simbolică profundă așa-zisul „Epilog" al discursului de inaugurare.

Trump oferă un model de epilog inedit prin repetiție și includerea „cuvintelor pozitive" *(puternică, bogată, măreață, sigură*): „Împreună vom face America puternică din nou. Împreună vom face America bogată din nou. Împreună vom face America mândră din nou. Împreună vom face America sigură din nou. Şi, da, împreună, vom face America măreaţă din nou."[1]

Iohannis preferă să construească tabloul unei Românii la finalul mandatului său prezidențial: **„**Îmi pun întreaga putere şi pricepere la dispoziţia poporului român. Ca peste 5 ani să putem spune că România este ţara care a uimit lumea, prin transformarea şi reconstrucţia ei. Vă mulţumesc!"[2]

Volodimir Zelensky, de exemplu, face un transfer de la imagine de actor spre cea de președinte: „Drag popor, de-a lungul activității mele eu am încercat să-i fac pe ucraineni să râdă. Eu așa am simțit. Nu era doar jobul meu, era misiunea mea. În următorii cinci ani, voi face tot posibilul ca ucrainenii să nu plângă".[3]

Sandu reamintește cuvintele-cheie din sloganul electoral**: „**Moldova este țara *oamenilor buni*, iar în țara oamenilor buni fiecare reușește ! Acesta este crezul pentru care vom lucra împreună în următorii patru ani ! Acesta este angajamentul meu față de voi, pe care îl iau cu inima deschisă și cu coloana dreaptă".

Dodon finalizează discursul cu o înțelepciune antică: „Ea spune că un conducător trebuie să țină minte trei lucruri. Mai întâi, că el conduce oameni. Al doilea, că el îi conduce după legi. Și al treilea, că nu conduce totdeauna. Eu voi ține cont mereu de acest principiu. Și voi avea grijă ca după conducerea mea, eu să am cât mai puține regrete, iar cetățenii țării să aibă cât mai multe păreri de bine. Cu Doamne ajută !".

Concluzii

Un discurs de inaugurare poate fi alarmist, să avertizeze națiunea vizai de anumite dificultăți, o criză. Sau, acesta poate fi unul optimist, care lasă să se întrevadă posibilitatea şi oportunitatea pentru rezolvarea problemelor țării.

De asemenea, sunt importante şi *stilurile personale* ale politicienilor: concis sau prolix, raţional sau emoţional, precis sau vag, simplu sau pretenţios, arhaizant sau modern, tensionat sau monoton etc. Acesta, însă, trebuie să nu vină în contradicție cu stilul adoptat pe parcursul campaniei electorale. În general, discursul inaaugural este cel care poate și trebuiă să asigure creșterea credibilității președintelui nou-ales. Acesta se produce prin prisma celor trei criterii: competenţă, caracter şi charismă. În vederea susţinerii discursului de inaugurare, emițătorul trebuie să adopte o atitudine fermă, decisivă, în consens cu tonalitatea şi specificul mesajului şi cu funcţia de şef al statului pe care şi-o asumă în contextul situaţiei politico-economice în care preia mandatul.

Bibliografie:

SEGUELA, Jacques, apud TROVENON, Gabriel, 1996, *Comunicarea politică azi*, Antet, Bucureşti.

GESTLE, Jacques, 2008, La *communication* politique (2nd edition). Armand Colin, Paris.

Constituția Republicii Moldova, art .96 pe http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731

[1] http://www.stiripesurse.ro/video-discursul-integral-al-lui-donald-trump-de-la-investire_1175100.html

[2] http://www.criterii.ro/index.php/en/national/11827-poate-cel-mai-frumos-discurs-politic-din-istoria-romaniei-text-integral-cititi-si-dati-mai-departe

[3]https://agora.md/stiri/57280/zelenski--primul-discurs-de-presedinte-a-cerut-anularea-imunitatii-deputatilor--mai-multe-demisii-si-alegeri-parlamentare-anticipate